

KOOL TÄNA JA HOMME

8. Kool autonoomseks üksuseks

Meie struktuurimuutused, uued tööülesanded, põhimäärused jm ei ole midagi väärt, kui me ei suuda muuta kooli iseseisvaks üksuseks, kes ise otsustab, teeb ja vastutab, kui me ei suuda kooli varustada eesrindliku pedagoogilise teadusega, ergutada õpetajate loomingulist omaalgatust, varustada uute õpikutega, demokratiseerida kooli, muuta ta rikkamaks. Sõnad tuleb teha teoks ja kiiresti. Kool on olnud ja jääb, ta on läbi aegade olnud omamoodi konservatiivne, aga alati, kõigi raskuste kiuste püüdnud anda oma parima.

Praeguse kooliuuenduse põhilauseks on saanud «Rohkem demokraatiat!», demokraatiat kooli juhtimises, õpetamises, suhtlemises õpilastega. Õppetöö diferentseerimine muutub nüüd peamiseks, eelduseks on suurem vabadus programmide käsitlemisel. Ja muidugi hariduse väärtuse tõstmine, haridus peab väärtustama meie teadvuses, peab kajastuma riigi majanduspoliitikas. Üldist keskharidust ei ole vaja ainult selleks, et pääseda kõrgkooli või mingile kindlale ametikohale, vaid ka selleks, et saada osa rahvus- ja maailmakultuurist, tõsta eneseteadvust, suhtlemisoskust, tarkust ja mõistust, tõsta inimese väärtust. Inimese igakülgne arendamine on hea, aga arvan, et oma huvialal maksimumvõimete arendamine on veelgi parem. Pean seda põhiliseks. Me peame igale õpilasele looma võimaluse minna sügavuti nii õppetöös kui ka klassivälises tegevuses.

Sel õppeaastal alustame diferentseeritud õpetamist Paide 1., 3. ja Türi keskkooli ühes paralleelklassis, taotleme luba ka avada analoogne klass Järva-Jaani

keskkoolis. Õppetöö hakkab toimuma ühes paralleelklassis (vt Janne Vingi artiklit «Võitlevas Sõnas» 24. juuni 1988. a). Peame alustama puuduliku baasiga, ootamisega teeksime karuteene oma õpilastele ja rajoonile. See pärast tuleks luua meie tublimatele õppuritele võimalus maksimumilähedaseks arenguks, aidata neil olla konkurentsivõimelised kõrgkoolis.

Meil tuleb ümber orienteeruda õppida mitte soovijate järeleaitamisest tublide aitamisele. Õpetaja energia peab kuluma tippudele. Pealesurutud hindamissüsteem tuleb viia õigetele alustele. Hinnata tuleb teadmisi ja püüdlusi. Kaduma peab «kahetede» parandamine ja veerandi lõpu närvilised kauplemised, järelevastamised. Hinde parandamine tulgu kõne alla arvestusest, mitte kitsa lõigu korra ettenäitamisega. Vabanevat energiat ja aega saab nii õpetaja kui õpilane kulutada oma huvialal, aineriingis, uurimistöös, olümpiaadidel. Nii saame meie, pedagoogid, hakata väärtustama haridust, luua üldise keskhariduse saamise võimaluse neile, kes seda tahavad, kelle võimed selleni küünivad.

Koolis on õpilasi, kellel on raskusi õppimisega, on hulk loogardeid ja laisku, eriti viimaseid, kes on siiani saanud hea äraelamise. Puudulikud tuleb välja panna neile, kes seda väärivad. Diferentseeritud hindamist tuleb rakendada. Praegu ei ole meil reaalselt ega humanitaarkooli, kooli, selle poole püüdlime, võimed on aga väga erinevad. Hindamisel tuleb üles näidata pedagoogilist tarkust. Uurime võimalusi muuta järeleaitamine tasuliseks, plaanis on kaasata õpeta-

jad-pensionärid.

Süvaõpe otseses ja ülekanutud tähenduses peab kanduma üle ka kooli- ja klassivälisesse tegevusse. Aine- ja huvialaringide ning sektiioonide osa peab kasvama. Rajoonis tuleb mitmesuguste ürituste korraldamisega luua võimalused end täiendada, võrrelda, näidata. Kool rahvuskultuuri kandjana peab oma tegemisi laiendama, otsima laulu-, tantsu-, näitemängu-, käsitöö jt ringide juhendajaid koolist ja väljastpoolt kooli. Koostöös kultuuritöötajatega tuleb meil lahendada mitmed kitsaskohad valikuvõimaluste avardamisel, mitte orienteeruda ainult tippudele.

Mitu meie rajooni algklasside õpetajat sai loa töötada uute programmide järgi, mis iseenest on pöördumine vana juurde tagasi. Ainsektiioonist tuleks nendele kogemusi ära kuulata, võtta nendega koostöös uue proovimine kätte kasutusele.

Ajaloo õpetamiseks saabus Hariduskomiteelt soovitus (koos viidetega) kasutada ajakirjanduses ilmunud materjale.

Sõjaline õpetus muutub lihtsamaks tütarlaste jaoks, asendudes meditsiini täiustatud programmi ja kodundusega (sellest pikemalt edaspidi).

Ruumide kitsikus on teinud juba korrektiive senises kabinetsüsteemis. Väärt on mõlemad, nii kodu- kui ka füüsika-, keemia- ja muu klass. Hariduskoondis jätab kooli otsustada, kui palju ja milliseid spetsiaalseid sisustatud klasse jätta.

Erinevus tüdrukute ja poiste bioloogilises vanuses on nooremates klassides tuntav. See kajastub õpitulemustes, organisatsioonivõimelises, aktiivsuses. Mitu vabariigi kooli on asunud katsetama poiste ja tüdrukute klasside loomist, on vaja teada, millised tulemused on lahus õpetamisel nüüdses ajahetkes. Soovitame ka meie koolidel proovida, kuigi see on raske. Noorest mehest peame aga suutma kasvatada targa, julge, auhane mehe. Peame tegema rohkem selgitustööd, laskma poiste jaoks sõela hõredamaks, sest keskkooli jõuab neist umbes 25 protsenti. (Eestimaa vene keelt kõnelevate noormeeste protsenti on 48).

Arvutiõpet ei ole vaja enam mängida. Seal, kus võimalused puuduvad, võib kool need tunnid

kasutada mõne muu aine süvendatud õppeks. Arvuteid oleme üksjagu juurde saanud, neist aga napib veel kauaks, seepärast tuleks töötada huvilistega aineriingis.

Möödunud aastal võisid koolid, kellel see võimalus olemas, üle minna viiepäevasele tööndalale. See luba on olemas ka edaspidiseks. Mäng lühendatud tundidega jääb ära. Hariduskomitee annab välja määruse, millega see küsimus laheneb. Kool ise otsustab õppetunni pikkuse.

Kehalises kasvatuses said eksperimendi õiguse Paide 1. ja 3. keskkool. Nende koolide õpilastel on nüüdsest kehalist kasvatust kolm tundi nädalas. Vanemates klassides võib ühte (või kahte) tundi viia läbi tunniplaanis väliselt, liites õpilased huviala (korvpallurid, atleetvõimlejad, iluvõimlejad jne). Mitmes maakoolis on kolme tunni variandi majandi kulul kasutatud aastaid. Tulemused on ette teada, aga kõikidele koolidele ei jagu selleks veel raha.

Sellest õppeaastast hakkab kehtima uus kord üleminekueksamitel. Kool ise otsustab, millistes klassides, ainetes, millise süsteemiga (tavapärase pihtihinne, arvestus, referaat, uurimistöö). Vanemates klassides võiks eeltreeninguks kõrgkoolile säilitada harjuspärase eksamisüsteemi.

Viimasel haridusosakonna juhatajate nõupidamisel oli arutusel kaastaste õpetamine, ka siin lubatakse kooli enda loal mitmesuguseid järeleandmisi senistes jäikades nõudmistes. Füüsiliselt nõrgalt arenenud lapsed saavad tulla kooli aasta hiljem, neid võib õpetada kodus või kus tingimused puuduvad, klassi üldse mitte kooli tuua, vaid õpetada lapsi vanemate kaudu kodus nn kaugõppe teel. Meil tuleb see hoolikalt läbi mõelda, selgitada määrata tingimused, mis alusel hakkame kodus õpetatavaid lapsi järgmisel klassi viima. Lubatud on ka kursuse kordamine.

Erikooli suunamine on võtnud väga massilise iseloomu, uusim pedagoogika soovib õpetamist diferentseeritud hindamisega kodukoolis. Küllap peame siingi oma kriteeriume muutma.

Õhtukeskkooli probleemidest kirjutas direktor Leo Schkiperev (vt «Võitlev Sõna» 21. juuni 1988. a). Ka õhtukeskkooli õpeta-

jad peavad loobuma senisest hindamissüsteemist, hinne peab vastama teadmistele. Peame loobuma kooli ajamisest, ei aita siin formaalsed kohustused «tõsta», «parandada» jne, täitevkomitee plaanid ega komsomol. Las väheneb õpilaste arv, õpetajatele tööd jätkub. Suhtumine hariduses muutub, peab muutuma. Peame hakkama tasapisi tegema selleks ettevalmistusi. Põhikooli puudulikega lõpetanud saavad edaspidi ka teenitult vastava tunnustuse. Küllap aeg toob nii mõnegi õhtukeskkooli tagasi. Asutuste, majandite, ka komsomoli abi vajame inimeste julgustamiseks, mitte sundimiseks.

Koolitöö aluseks on 175 õppepäeva, on lubatud kasutada trimestreid. Vaheaegade pikkuse ja aja otsustab rajoon. Ühe variandina on pakutud ajavahemikke 1. september—23. detsember, 5. jaanuar—6. märts, 12. märts—juuni algus. Mai esimest nädalat soovitatakse kasutada kultuuri- ja spordiüritusteks. Majandite abistamisele ja üritustele kulunud päevad pikendavad juunis kooliaasta lõppu. Koostöös õpetajate, õpilaste ja lastevanematega peame leidma meile sobiva variandi, lahendada tuleb ka eksamite aja sobitamine sellesse.

Hariduskomitee asus läbi vaatama vananenud, koolielu segavaid määrusi. Paide rajoon peab tegema ettepanekuid 1973. a «Käskkirjades ja juhendites» antud määrustesse korrektiivide sisseviimiseks.

Mitmele uuendusele viidates märkisin, et otsustaja on kool. (Sellest õppeaastast alates teeb kool otsuse, kas vanemate klasside õpilased peavad kandma koolivormi.) Juba möödunud aastal jätsime kooli otsustada mitmed küsimused, paludes neid lahendada koostöös lastevanemate ja õpilastega. Kooli laienevate õigustega on demokraatiat vaja kooli juhtimisel senisest veelgi enam. Koolivolikogu on uus mõiste, kuid just see organ hakkab edaspidi otsustama kõiki tähtsamaid küsimusi, hakkab osa võtma kooli juhtimisest. Meile on saabunud kooli volikogu soovitatav põhimääruse projekt.

Tahaks, et kool tunnetaks vabanemist survest, ettekirjutustest, bürokraatiast ning ergutust saaks tõeline loominguline töö.

ANDRES TAIMLA